Litteraturöversikt

TITEL:
Bobby Kennedy. The Making of a Liberal Icon
FÖRFATTARE:
Larry Tye
FÖRLAG:
Random House, New York 2016

Hans bana liknar få andras. Fiender och ovänner, de var många, ville aldrig glömma rikemanssonens start som biträde i Joe McCarthys urspårade kommunistjakt eller hans långa vendetta mot truckförarnas James Hoffa. Med en insiders hårdhet skyddade Bobby brodern/presidentens kvinnoaffärer i värsta Kennedytradition. Jo då, i denna väldokumenterade och prisade biografi återges påståenden också i hans eget fall om relationer med såväl Marilyn Monroe som presidentänkan Jacqueline Kennedy, dock utan belägg.

Robert Francis Kennedy var tränad av pappa Joe och stöttad av dennes pengar. Han kände nationens mörka undersida, var hänsynslöst aggressiv antikommunist men också patriot. Till hälften James Cagney, till hälften James Dean, en Machiavelli med samvete; bilderna av denne sammansatte man är många. Hans känsla för handikappade barn var alldeles egen.

Han tog tid på sig under Kubakrisen (rollen han förskönade i sina *Tretton dagar*), när det gällde mänskliga rättigheter, det gränslösa armodet hos svarta och i stadslummen och Vietnam. Men han lärde och ändrades, och i sextiotalets Tv-värld av gräsrotskamp och misstro mot gamla maktinstitutioner blev Bobby den radikale folktribunen mot krig och fattigdom. Något kanske omistligt försvann med hans plötsliga död.

TITEL:
Uppdrag Bildt. En svensk historia
FÖRFATTARE:
Björn Häger
FÖRLAG:
Norstedts, Scandbook AB, Falun 2017

När Moderaterna efter sommaren 2017 drog på sig en ledarkris ropade många efter Carl Bildt. Mer än tjugo år efter det att han i praktiken lämnade inrikespolitiken var det honom, 68-åringen, de trodde ha egenskaperna att leda partiet ut ur usla opinionssiffror. Det säger något om Bildts enastående dragningskraft, han som journalisten Björn Häger i en passus om 1978 kallar ”utan tvekan Sveriges mäktigaste person sett till åldern”. Då var han 29 år.

Vad har då en bok om Sveriges internationellt mest kände politiker att tillföra bilden förutom ambitionen att skildra honom under ett halv sekels historia? Det är en tegelsten om 525 sidor plus 96 sidor noter som författaren har åstadkommit, men berättelsen om ett oavbrutet politiskt liv innehåller mest negativa iakttagelser. Framför allt vittnar den om hur Bildt dompterar journalister genom krumbukter och undvikande svar; frågor möts med motfrågor, när han överbevisas om att inte hålla sig till sanningen svarar han med minnesförluster m m.

Lägg till detta en redovisning av körförbud, parkeringsböter, kronofogdesskulder, och upptaxering och allmän girighet. Bilden blir föga trevlig. Till detta kommer frågor som Bildts engagemang inom Lundin Petroleum och rysk oljeindustri och hans sympatier på Balkan. Det finns därtill en annan Bildt, den som lockar omgivningen till sig när han väljer att visa den.

TITEL:
The Kurds of Turkey. National, Religious and Economic Identities
FÖRFATTARE:
Cuma Çiçek
FÖRLAG:
I.B. Taurus, London, New York 2017

Vad väpnade kurder förmår – eller inte – ser vi i Irak och Syrien. Men de saknar ett eget land. Är splittringen deras förbannelse? Till konflikt om nationell identitet kan fogas klassmotsättningar och strid om institutionella lösningar.

I Turkiet kan man skönja tre huvudsakliga kurdiska grupperingar: ett nationellt block med ”social befrielse” på programmet, här återfinns PKK; ett religiöst block med polarisering mellan sunnimuslimer och aleviter; ett ekonomiskt block med eliterna i ett ekonomiskt eftersläpande region. Turkiet skyller kurdisk underutveckling på feodalism, andra hävdar att den beror på en avsiktlig och permanent politik från statens sida.

Kanske kan man nu se ett slags ökande konsensus i det kurdiska samhället i Turkiet. Bedömningen utgår från en doktorsavhandling, och boken bidrar nog mest till andra forskares förståelse av kraftfältet i östra Turkiet. Men vi har ont om kunskap, och här ges en hel del.

TITEL:
The Pursuit of Power: Europe 1815–1914
FÖRFATTARE:
Richard J Evans
FÖRLAG:
Viking, New York 2016 (Penguin History of Europe)

Europa dominerade världen som aldrig förr eller senare. Skedet från Napoleons fall till första världskrigets utbrott skildras med en strålande bredd av historikern Richard Evans. Det var en tid när allt började röra på sig. Fram till revolutionsåret 1848 hämtade människorna sig från revolutionskrigens förödelse, så växte liberalismen fram till en storhetstid som i sin tur bröts när rösträttsreformer och medier skapade förutsättningar för nya politiska partier med industrialismens arbetsklass och den växande nationalismens villiga krafter.

När vi tänker på nymodigheterna som krympte avstånd och förvandlade kulturer och storstadsmiljöer av typen telegraf, ångfartyg, film, motorfordon eller läkemedel, sjukdomsbekämpning utdikning av malariaträsk, för att inte tala om läskunnighet, så verkar allt ha gått svindlande fort. Men ännu 1914 levde stora delar av befolkningen på och av jorden. När skedet gick mot sitt slut och stormakternas imperiedrömmar mer eller mindre uppfyllts och Europa självt började gå isär visade sig att den nya tidens ledare inte förmådde att hantera de krafter som framsteg och omvälvningar hade lösgjort.

Mer kunskap än som bjuds kan man inte begära. Den som söker sig till militärhistorien får också sin del, och författaren trycfferar med belysande anekdoter. En god läsning!

TITEL:
From Benito Mussolini till Hugo Chaves. Intellectuals and a Century of Political Hero Worship
FÖRFATTARE:
Paul Hollander
FÖRLAG:
Cambridge University Press, U.K. paperback 2016

Just nu oroar populism med dess avarter. Minns att förvånansvärt många i demokratiska samhällen mänskligt i ord och gärning vallfärdat till diktaturer. Det gäller inte minst dem som räknar sig till de intellektuella,

som ofta i egen priviligierad tillvaro kritiskt och moraliserande tagit ställning i de stora samhällsfrågorna företrädesvis mot de egna hemländerna.

Den ungerskfödde amerikanske sociologen Paul Hollander, kritisk mot vänstern och aktiv för kommunismens offer, vidgar här sin ”klassiska” studie *Political Pilgrims* (först publicerad 1981) till att omfatta ett svårbegripligt mänskligt engagemang för såväl vår tids massmördare och deras system som mindre despoter och en våldsbenägen revolutionär som Che Guevara. Beundrare namnges, särskilt utpekas pensionerade professorer vid USA:s prestigeuniversitet som inte delar författarens patriotiska USA-syn.

Vad som lockade till inlevelse och sympati visade sig ofta grundat i missnöje över det västerländska moderna samhället, som befanns stagnerat, korrumperat och dekadent. Med stor säkerhet presenterades de mest hårresande felbedömningar av alternativ byggda på våld och övergrepp. Man såg inte klyftorna mellan härskarnas mål, deras ideal och de reella förhållandena i diktaturerna ens när, som det framgår, mycket uppenbarades.

TITEL:
Reagan. American Icon
FÖRFATTARE:
Iwan Morgan
FÖRLAG:
I.B.Tauris, London-New York 2016

Ronald Reagan kom väl förberedd till presidentmakten, som framgår av denna välmatade framställning av en brittisk historiker. Han var inte bara, som det föraktfullt sades, en skådespelare i B-filmer, hade tvärtom en tid hört till Hollywoods stora även om han inte fick åtråvärda roller som han knappast passat för. Han hade i åratal utvecklat sin talekonst, och som den stora delstaten Kaliforniens guvernör visat både förnuft och kompromissförmåga.

Reagan var minst lika konservativ som Goldwater men mer i samklang med tiden. Han saknade empati för USA:s fattiga och blundade för övergrepp från bundsförvanter i Afrika och Asien bara de undertryckte kommunism. Han lämnade ett underskott i statsfinanserna. Han gav likväl ny kraft åt republikanska idéer, lyfte det republikanska partiet till paritet med demokraterna och återställde presidentämbetets auktoritet – dessvärre i tecknet av korruption och lagöverträdelser (iran-contras-affären). Ingen riktigt stor president måste det sägas.

Men han aktade sig för att ta militära risker. Med Reagan tog det kalla kriget slut, när Gorbatjov gav upp. Med sin nedärvt optimistiska bild av USA som ett lysande föredöme vann han popularitet och förmådde enligt författaren också ge uttryck för dess bästa värderingar.

TITLAR:
Glimtar av människoliv. Essäer respektive
Den sista akten: Kriget på västfronten 1918
FÖRFATTARE:
Gunnar Artéus
FÖRLAG:
Sköna konster förlag, Nacka, och Print in Baltic, Litauen 2017

Ledamoten Artéus ger här nya prov på sin förmåga att skriva kortböcker. I den första med lockande sidor om Hjalmar Söderberg i Köpenhamn gör han vid sidan av ett knippe personskisser av författare, poeter, politiker och generaler – belägg för hans mångsidighet – ett nytt försök att få till stånd några meningsutbyten. Det ena gäller hans porträtt av Gustav III (i *Gustav III:s hov*, 2013), det andra hans engagemang för Sten Selander

och den föga ihågkomna Anna-Greta Wide (i *Intressanta ”mindre” poeter*, 2014).

I bok nummer två ägnar sig Gunnar Artéus helt åt sitt kall som militärhistoriker. På 130 sidor ger han en anmärkningsvärt fyllig bild av slutet på västfronten under första världskriget sommaren och hösten 1918. Det rör sig om skedet mars-november. Först fyra offensiver i rad av en alltmer desperat Ludendorff, med den tituläre överbefälhavaren Hindenburg i släptåget för att nå ett avgörande innan USA:s oprövade soldater sätts in i stor skala, ett nervpirrande misslyckande. Därefter de allierades breda framryckning under den aggressive Fochs överbefäl tills ett övergivet Tyskland ger upp. Med kartor av Tommy Åkesson.

Nya krigsböcker lär skrivas inför hundraårsjubileet. Men i skiftet 2017/18 ger Artéus den på svenska bästa och mest inträngande skildringen av ödesåret 1918 som står att få.

Böckerna är anmälda av Olof Santesson.